

29 . Grădiștea De Munte | Comuna: Orăștioara De Sus | Județ: Hunedoara | Punct: Sarmizegetusa Regia | Anul: 2022

Anul: 2022

Cod RAN: 90397.01

Perioade: Protoistorie, Antichitate

Epoci: La Tène târziu, Epoca romană

Tipuri sit: structură de cult/religioasă, amenajare/construcție, necropolă

Autori: Răzvan Mateescu, Gelu Florea, Liliana Mateescu, Ștefan Vasilache, Nica Ciubotaru, Cristina Bodó, Cătălin Cristescu, Oana Tutilă, Daniel Cioată, Gabriela Gheorghiu, Luca Paul Pupeză, Emanuel-Sorin Malinescu, Alexandra Teodorescu, Darius Sima

Instituții: Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Județean Mureș, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Directia Generala de Administrare Monumente si Promovare Turistica a Judetului Hunedoara, Directia Generala de Administrare Monumente si Promovare Turistica a Judetului Hunedoara, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Nr. autorizatie: 30

Data autorizatiei: 2022-03-18

Raport de cercetare arheologică de la Grădiștea de Munte, com. Orăștioara de Sus, jud. Hunedoara, Punct: Sarmizegetusa Regia

Raport

Cercetările din anul 2022 de la Grădiștea de Munte – Sarmizegetusa Regia s-au desfășurat în zona centrală a așezării, pe terasele a IX-a și a X-a din componența sanctuarului (Pl. I / a,b).

Pe prima terasă a fost continuat demersul arheologic început anul trecut prin trasarea unei suprafețe în partea estică, notată convențional SP II / 2021, cu o lungime de 11 m, o lățime de 7 m și orientată NE-SV. În perimetrul ei au fost incluse săpături anterioare în care demersul arheologic nu fusese finalizat (secțiunea A, cu extinderea patruleteră din extremitatea estică, din anul 1950, un sondaj realizat de H. Daicoviciu și suprafața SP VII/2017). Obiectivul principal a constat în identificarea unui nou segment al zidului de susținere a terasei.

Pentru terasa a X-a s-a propus documentarea extremității sudice, zonă în care este presupus traseul ramificației drumului ceremonial care asigura accesul dinspre fortificație spre sanctuar. Astfel, a fost deschisă suprafața SP I / 2022, cu o lungime de 11 m și o lățime de 10 m, orientată NNV – SSE. Ea a fost trasată la o distanță de 4 m față de plintele de andezit ale templului și a inclus două dintre jgheburile de calcar cunoscute încă de la primele săpături (Pl. I / c).

Terasa a IX-a

Obiectivul principal a constat în identificarea unui nou segment al zidului de susținere a terasei. Zidul D, după cum este cunoscut în literatura de specialitate, reprezintă unul dintre elementele constitutive ale sanctuarului de la Sarmizegetusa Regia, obținerea unor informații detaliate cu privire la traseul său și la tehnica de construcție fiind de o mare importanță. Cercetările anterioare au privit doar segmentul orientat NNV-SSE, investigarea sa ridicând de fiecare dată multiple probleme logistice din cauza adâncimii considerabile la care se află în raport cu nivelul actual de călcare.

În aproape toate punctele cercetate ale terasei a IX-a fuseseră observate urmele unor lucrări de anvergură destinate extinderii și înălțării terasei, dar, în absența unor date precise despre configurația terasei în prima fază, delimitată în primul rând de zidul D, eșalonarea lor era sub semnul incertitudinii, inclusiv din punct de vedere cronologic.

În prima etapă a săpăturii actuale au fost cercetate diferitele straturi de amenajare a terasei, pe toată suprafața. În a doua etapă, în primul rând din motive de siguranță (adâncimea mare și consistența straturilor de amenajare din antichitate care ar fi putut genera surpări), săpătura a continuat doar în jumătatea estică, pe traseul prezumtiv al zidului, considerând că el ar fi urmat direcția paramentului interior descoperit în secțiunea din 2020.

În colțul de nord-est, la o adâncime de 3,4 - 3,6 m față de nivelul actual de călcare, au apărut blocuri de calcar și o grupare de bucăți mari de micașist cu aspect de emplecton. Conturarea unei limite a aglomerării de pietre, la o distanță de cca. 4 m de la profilul nordic, și orientarea pe care o avea aceasta semnalau o schimbare semnificativă a traseului zidului, astfel că a fost extinsă săpătura și în jumătatea vestică a suprafeței. Astfel, a fost descoperită latura sudică a zidului D ale cărei caracteristici principale vor fi punctate în rândurile următoare (Pl. II / a, c).

Segmentul de zid nou descoperit este orientat SVV – NEE și are aici o grosime de 3,1– 3,2 m. Emplectonul este realizat din bucăți mari și medii de micașist, legate cu puțin pământ și așezate cu foarte mare atenție.

La o distanță de aproximativ 4 m față de capătul vestic al segmentului reperat acum, zidul are un colț cu un unghi obtuz. Amintim aici că în raportul de săpătură publicat pentru anul 1951, pe planul intitulat „Incinta sacră a Dacilor”, zidul D este prelungit ipotetic mult spre sud și este figurat cu un asemenea colț.

Zidul a fost demolat în antichitate, demontarea blocurilor fiind dublată de „alunecarea” controlată a pietrelor din structura emplectonului dincolo de linia paramentului exterior; aglomerarea de bucăți de micașist observată inițial în colțul nord-estic al suprafeței ilustrează, de fapt, acest fenomen: o masă mare a emplectonului a fost împinsă dincolo de colțul zidului, în așa fel încât să contribuie la extinderea și supraînălțarea terasei.

După cum se poate deduce din descriere și observa în imaginile atașate, tehnica de construire este tipică pentru murus dacicus, pentru multe dintre blocurile din cele două paramente fiind vizibile locașurile trapezoidale specifice, denumite „babe” încă de la începutul săpăturilor arheologice, după terminologia locală.

Descoperirea este relevantă nu doar pentru că astfel a fost documentat capătul sudic al zidului D, dar și pentru că prin poziția sa și prin documentarea modului în care s-a produs demolarea apare un set nou de informații cu privire la evoluția terasei și, foarte important, a construcțiilor aferente.

Datele arheologice noi arată că într-o primă fază, datată cel mai probabil de la jumătatea secolului I a. Chr., suprafața terasei a IX-a era mult mai redusă decât se credea, de aproximativ 1 200 m², cu mențiunea că doar după identificarea capătului nordic al zidului de susținere și cercetarea limitei de vest îi vor fi determinate precis forma și aria. Acestei faze îi este atribuit și edificiul ale cărui resturi incendiate au fost reperate în cercetările pe suprafețe considerabile.

În a doua fază (sfârșitul secolului I p. Chr. / primii ani ai secolului al II p. Chr.), terasa a fost extinsă considerabil spre sud și spre est, suprafața sa aproape dublându-se. Pe noul nivel, dacii au construit un templu cu o arhitectură monumentală, a cărui planimetrie a fost expusă în rapoartele anterioare.

Stratigrafia înregistrată pentru profilul vestic al suprafeței SP II / 2022 (2021) este elocventă pentru succesiunea diferitelor faze: stânca prelucrată și resturile zidului D au fost „sigilate” cu un strat argilos cu pigmentație de cărbune, peste care a fost pusă o cantitate imensă de pământ cu sfărâmatură și bucăți de micașist, strat aproape perfect orizontalizat, iar deasupra lui a fost amenajată substrucția pavajului din bucăți de micașist care aparține ultimei faze constructive (Pl. II / b).

Terasa a X-a

Investigarea terasei a X-a a început încă din 1950 și a continuat prin multiple campanii în deceniile următoare, dar numeroase părți au rămas complet sau parțial necercetate. Una dintre ele este reprezentată de extremitatea sudică, unde cercetările arheologice au fost relativ restrânse, demersul fiind invers proporțional în comparație cu intervențiile masive, cu precădere din anul 1980. Urmele acestor lucrări de amenajare a terenului, în mare măsură arbitrară, au fost observate pe toată suprafața notată SP I / 2022, imediat după

îndepărtarea stratului vegetal, sub forma unui strat de pământ amestecat cu mari cantități de resturi carbonizate provenite din unul dintre straturile taluzului existent între terasa a X-a și a IX-a (în unele zone, resturile carbonizate s-au păstrat compact, aproape ca în contextul antic – Pl. I / c). Totodată au fost identificate urmele săpăturilor mai vechi.

În marginea vestică a suprafeței au fost descoperite două laturi ale fundației unei construcții de mari dimensiuni (CX 108). Latura lungă a fost documentată pe o distanță 6,15 m, cu mențiunea că ea continuă spre SV. Fundația are o lățime de 0,75 m și se adâncește, parțial în stâncă, de la nivelul de conturare cu 0,3 – 0,4 m. Ea este făcută din numeroase piese de calcar sparte și sfărâmată de calcar; în partea superioară, pe mici porțiuni, s-au păstrat bucăți de mortar (Pl. III / a, b, c). O secțiune din anii 1976 – 1979, a fost extinsă special pentru a-i urmări traseul pe cca. 2 m, dar dimensiunile reduse ale săpăturii de atunci au împiedicat determinarea tipului de structură. Latura scurtă, perpendiculară pe prima, a fost dezvelită pe o lungime de 1,4 m, lățimea fiind tot de 0,75 m. Datorită proximității cu jgheabul masiv, ea a fost mai puțin afectată de intervențiile contemporane, astfel că folosirea mortarului este mult mai evidentă. În apropierea acestei fundații și a jgheabului de calcar au fost găsite zeci de piese de marmură de la un mozaic, toate în poziție secundară. Edificiul căreia îi aparținea fundația descrisă mai sus a fost dezafectat încă din antichitate, cel mai probabil în momentul în care a fost extinsă terasa a IX-a.

În colțul sudic al suprafeței a fost identificat restul unei podele din lut maroniu, tasat, în care erau prinse bucăți de piatră, îndeosebi micașist (CX 106). Podeaua a fost mult afectată atât de secțiunea și intervențiile contemporane, cât și de fundația care îi suprapune marginea vestică. Suprafața pe care a fost observată este de cca. 5,6 m² și este de consemnat că substrucția ei consta într-o succesiune de straturi cu grosimi și texturi diferite (Pl. III / a).

Foarte probabil, construcția căreia îi aparținea podeaua avea în structura sa stâlpi din lemn ale căror gropi de implantare au fost descoperite în jumătatea vestică a suprafeței. În campania recentă au fost identificate cinci asemenea gropi (CX 114, CX 115, CX 117, CX 118 și CX 119) dispuse pe două șiruri paralele, orientate NE-SV (Pl. III / a). Ele au forme aproximativ rotunde, cu un diametru cuprins între 1,4 – 1,6 m. Doar una dintre ele a fost cercetată în întregime în acest an. Groapa notată cu CX 114 avea o adâncime de 1,2 – 1,3 m, în mare parte fiind săpată în stâncă. Pereții ei au fost căptușiți cu bucăți mari de micașist, atent așezate pentru a fixa un stâlp de lemn de forma unui dreptunghi cu lungimea de 0,45 m și lățimea de 0,3 m (Pl. IV / a). Aproape de fundul gropii a fost găsit un piron din fier (lungimea tijei masive este identică cu lățimea stâlpului de lemn).

Diametrul și adâncimea gropilor de implantare, tehnica lor de amenajare, masivitatea stâlpilor și modul de dispunere arată că ei aparțineau unui edificiu de mari dimensiuni, a cărui planimetrie va trebui completată în anii viitori.

În partea estică a suprafeței, la o adâncime de 0,4 – 0,5 m față de nivelul actual de călcare, s-a conturat o altă groapă (CX 116), cu diametrul de 2 – 2,1 m (diametrul său inițial a fost mai mare, dar intervențiile contemporane au afectat partea superioară a gropii). Ea era săpată în stâncă și ajungea la o adâncime de cel puțin 2,08 m. Umplutura consta într-un lut gălbui, tasat, în care erau prinse, din loc în loc, bucăți de micașist, de dimensiuni variabile (Pl. IV / b). Nu este exclus ca această amenajare să fi reprezentat substrucția unei plinte, dar subliniem că doar la finalizarea cercetărilor ne vom putea pronunța cu privire la rostul ei (Pl. IV / c).

Artefactele descoperite au intrat în patrimoniul Muzeului Civilizației Dacice și Romane din Deva.

Informații suplimentare online

[Raportul 6886 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
